

Veranderingen in en om de taaltuin

1 januari 1987

Auteur: Anne Nederkoorn

Volume: 18

Nummer: 3

Pagina's: 26-31

Documenten

- [moer_jrg18_023.pdf](#)

anne nederkoorn veranderingen in en om de taaltuin de taaltuin op de snellius scholengemeenschap in amstelveen spelen de lessen nederlands zich voor het merendeel af in de taaltuin de taaltuin is een drie lokalen grote ruimte waarin leerlingen en docenten van drie klassen tegelijkertijd kunnen werken ontwikkelingen en veranderingen die zich vanaf het begin 1974 in de taaltuin hebben voorgedaan gingen steeds gepaard met evaluaties en discussies zo wel mondeling als schriftelijk in moer 1977 1 beschreven twee taaltuindocenten hun onderwijsopvattingen hun verwachtingen en de eerste ervaringen en veranderingen in het onderwijs in de taaltuin in moer 1977 3 brachten drie docenten verslag uit van hun taal tuinervaringen keuzes en overwegingen die daarbij een rol speelden in moer 1980 3 gaven drie taaltuindocenten aan hoe zij het leesonderwijs aanpakten en waarom juist zo en hoe leerlingen daarmee omgingen van de docenten die bij de oprichting van de taaltuin betrokken waren zijn nu alleen otto de kat en niek max nog werkzaam als docent nederlands op de snellius scholengemeenschap anne nederkoorn sprak met hen die naar verschillende onderwijsafdelingen zou achtergronden den gaan op een scholengemeenschap als de snellius zaten toekomstige mavo havo en aan het einde van de jaren zestig heerste er vwo leerlingen samen in een klas er werd algemene onvrede met de bestaande situatie veel gediscussieerd over de inrichting van het van het onderwijs op de universiteiten werd onderwijs en hoe aan leerlingen met verschil dat duidelijk en ook in het middelbaar onder lende achtergronden en houdingen ten opzich wijs te van het onderwijs in een klas kon worden in 1968 werd de mammoetwet ingevoerd les gegeven de tien leraren van de snellius toen was er voor het eerst sprake van brug school discussieerden ook ze kwamen regel klassen eerste klassen waarin kinderen zaten matig bij elkaar om te overleggen dat gin g 26 d an van deze o efe ni ng is typisc h va n een structuur van de les en van wat geleerd moest v wo m oeilij k hei d sg ra ad d us d ie moet z6 be worde n i n het h oofd maar de l eerlingen be oordeel d worden hoe stell e n we cri t eri a voor paal de n ui te in de li jk zelf he t ve rl oop van de l e s d e beo-ord elin g van deze v ra g en a ls een leer wel zo u worden aangegeven hoe ze de l

eslingd t ant woord geeft krijgt ie ze een zouden kunnen benutten maar ze zoud en zesje daarnaast de moge lij kheid tot ze l fin v ulling heb n ou da ar za g en we meteen al de bel ac he l ij k ben l ee rlin gen zoude n zo m i n moge lijk hei d van in z o w ilden we gee n v a n allen be ges tuur d worden door de lera ren zig zijn het andere uiterste idee w as om niet de hele op onderwijs g ebied hadd en de leraren bijna al sturin g u it h a n den te g ev en e n als ler aa r wel lemaal een an d ere achter g ron d t w ee van hen duidelijkheid te g even over de structuur en het k w amen uit het basisonderw ijs iemand uit verl oo p van ee n l e s aan di t i dee la g de over het basisonde r w ijs vi e l meteen op h oevee l be t u i ging ten g ro nd slag dat m e nsen lijnen gren lang e r werd g ehecht a a n h et conce pt v a n g e ze n n od i g hebben om zic h te kunne n ori en te schei d en va kk en in het midd el b aar on de r wij s re n om hu n vr ij he i d aa n t e k unn e n re lat ere n d ingen waren alleen maar b innen d e af zond er al t ijdens het o ve rleg zage n twe e lera ren n e lijke leervak ken b elangrijk een on d er w erp derl a n d s h et niet zitten l a t e r haak te oo k ee n hoorde in een vak in het basisonder wijs liep derde a f er kwam en toen al een p aar nie uw e dat in el k aar over d an best eedd e je nu ee n s coll eg a s aandacht hieraan d an w eer daaraan anderen b ehoorden tot de g eneratie van de b ij w ijze van voor b ereid in g o p het onderw ijs in m aagdenhuis b ezetting of tot de k ritische de t a a l tuin zij n experim ent en u it g evoerd v oor leraren het e erst e e xp eri m ent w aren d e lesur e n nede r l a n d s 6 ger o ost e r d dat a ll e derde klass e n ge durende hetzelfde uur n ederlands had den de ideeën en experimente n leerlin ge n u it de ve rschill e n de k lasse n k on de n da n k ie z en of ze ca b aret w ilden d o e n b ij d fe de snelliusschool was aanvankelijk verspreid leraar of thea ter b ij d fe ler a ar etc dat w as over drie ge bouwen in amstelveen toen de al met een moeilij k te acc epte re n d oor a nd ere bouwplannen voor het grote gebouw aan de d ocenten in d e school wa nt de leer lin g en lie startbaan ontwikkeld werden stelde een van p en d oor de gan g en p ra att e n m et el ka ar de leraren voor om van drie lokalen de muren d at hoorde niet in een sch ool weg te laten zodat een grote ruimte beschik tijdens dat experi ment bleek dat de k euzevrij baar kwam de leraren vatten het plan op een h e id voor leerlin g en te g root wa s leerlinge n vorm van team teaching te gaan uitoefe nen w aren er nou e enma a l niet a a n ge wen d in ge ze wilden met meer docen ten tegelijk aan oefend zelf te bepalen w at je voor jeze lf no meer dan een klas les geven daartoe was het dig goed of fijn vindt en dat als uitgangspunt nodig om naar elkaar toe verantwoording af te te nemen voor je eigen leren leggen van je doen en laten je moest ook we ten wat de anderen van je verwachtten ge n a d e eerste id eeën ove r de taaltuin e n de e x probeerd werd om een gemeenschappeli jke vi perimenten vooraf bleek het no g moeilij k om sie op didactische aanpak de pedagogie van toen eenmaal de taaltuinruimte ter beschi kk ing het onderwijs en de vakinhoudelijke zaken on zou komen en de docenten zouden gaan sa der woor den te brengen menwerken te k omen tot een ondubbelzinnige aan vakinhoudeli jke aspecten werd de meeste visie op het onderwijs aan w elke voor w aar aan dacht geschonken duidelijk was dat eigen de n het onderw ijs z ou mo e te n vol doen w as programma s gemaakt moesten worden en n og niet d uidelij k on d er woorden g e b racht dat per programma de onderwijsdoelen zouden de docenten n

ed erlands wil den zich een con worden vastgesteld over de manier waarop cretere voorstellin g vormen van het onder w ijs aan die uitgangspunten vorm gegeven kon in de taaltuin d ankzij een subsidie k onden ze worden liepen de meningen uiteen daarbij begeleid w orden door agogen een van de twee uiterste meest extreme een van de eerste p unt en die de begelei d ster ideeën was om een les te beginnen vanuit aan de ord e st e l d e w as w at verstaan jullie een chaos de leraar had daarbij globaal de onder goe d onder w ijs hoe z ou het onder w ij s 27 moeten functioneren aan welke voorwaarden werken o p een soort contractbasis bleek niet moet het onderwijs voldoen daar k w amen te werken omdat de basis van leraar en leer toen tien verschillende omschrijvingen van w at ling nou eenmaal niet gelijk w aardig w as t men goed onderwijs vond uit naar voren w as meer een trucje van de leraar om leerlin gen aan het w er k aan het leren te krijgen tijdens een weekend i n bergen met de ago de blo k u ren b le k en beter te func t ioneren w an gen werden ideeën duidel ij k gemaakt nie neer daarin een k orte instructie vooraf w as op mand had daarvoor een theoretisch mode l i n geno men daarna w as er veel tijd om te wer z ijn haar achterhoofd de ideeën d i e onts ton ken in en om de taaltuin gevolgd door een den zaten i n de hoofden van de leraren neder korte nabespreking l ands en waren bijvoorbee l d aanvankelijk zat en tijdens de instructie drie het leren zou worden gestimuleerd wan klassen verdeeld over de ta a ltuin later w erden neer leraar en leerl ing op een soo rt con de k leine lo k aaltjes grenzen d aan de taaltuin tractbasis met e l kaar zouden samenwerken er b ij gebruikt op gelijkwaardige bas i s ze zouden afspra het oor spronkelijke idee om de indelingscate ken maken zoals als jij zorgt dat je dat en gorieën te doorbreken door in de onderbouw dat voor e l kaar krijgt of d aa rmee aan de p arallel klassen uit m avo havo en v w o te laten gang gaat dan zorg i k daar en daarvoor samen w erken werkte niet leerlingen b leken om ervoor te zor gen dat leerl ingen plezier toch k lasgewijs bij elkaar te klitten de in de houden krijgen in lezen of om ze er uit school gecreeerde verschillen waren te groot eindelijk toe te brengen de max havelaar te in het begin konden leerlin g en er ook voor kie gaan lezen zou moeten worden u itgegaan zen om niet a an h et onder w ijs deel te nemen van wat ze a l lezen m i sschien i s dat voor a chteraf moesten ze dan w el proberen te name l ij k zoiets als de margriet nou dan beargumenteren w aardm ze het niet deden beginnen we bij de margriet het is belang het kon ge beuren dat van de 9 0 leerlingen die rijker d a t ze lezen dan w a t ze lezen daar bij het begin van de les aan w ezig waren na toe was een soort talenpracticum noodza een kw artier no g de helft over w as leerlin g en kelijk bleken de school een les toch te blijven e r zou met bloku ren kunnen worden ge zien als een ver p lichtung en hun tijd liever el werkt naast een los uur voor instructie ders met an d ere dingen door te brengen zouden leerl i ngen een les van twee achter eenvo l gende uren het blokuur kunnen ge bruiken voor zelfwerkzaamheden reacties bin nen de schoo l de programma s zouden voor 99 groeps werk moeten zijn de oprichters van de taaltuin hebben ijzer met de inde l ingscategorieën van mavo ha handen w illen breken z ij d achten a ls een vo vwo zouden moeten worden door bro groep in de school zo te werk gaat als wij ken door leerlingen uit de verschil lende af dan zal dat een uitstralingseffect hebben op delingen door en met el kaar

te laten wer mensen van andere secties maar juist een teken in de taaltuin
overgestelde reactie werd bereikt mensen gingen er tegenin al vanaf 1974 was
er sprake van polarisatie binnen de taaltuinen de school ook met betrekking tot
de vak effecten bijstellingen inhoudelijke kanten van het vak nederlands ver-
schil de Nederlandse opvattingen de secties en de ontwikkelingen lands vond bi-
voorbeeld dat een chronologisch overzicht van de literatuur geschiedenis
geen in 1974 werd begonnen met onderwijs in de vereiste is voor goed literatu-
rond onderwijs vernieuwde taaltuinruimte doordat een traditionele docenten
docenten Nederlanders voor een achtergrond ontbrak moesten onvoorziene ver-
schuiving van kennisoverdracht naar ervaren en in de praktijk uitva-
ring sleren voor ervaring slaren was geroeps wijzen was en welke
dingen betreffen de werkdruk noozake lij het leerresultaat van een
konden worden geroep is altijd hogerdan dat van een individueel idee
dat leraar en leerling konden samen ook voor ieder afzonderlijk binnen zo
groep 28 ervaringsieren kon alleen succes hebben vanwege tot pees is nu nog
net zoals vroeger neerleerlingen instaat zou worden gesteld al worden
ook vaak programma's die eenmaal om buiten de school informatie te verza-
melen bezeten hebben dat ze goed werken in volook dat laatste vormde
voor de rest van de periode opnieuw gebuikt school een bedreiging
de gang van zaken lijkt wat versterkt binnen de docentencultuur
waarin onder andere minder leven dig dan vroeger maar dat kan redepvatt-
ing heeft dat schoolcijfers objectief voor een groot deel aan jezelf li-
geven zijn bleek het terdiscussie docent loopje jezelf wel steeds te
verzetten stellen van cijfers geven niet te worden te verantwoorden
en laten goed te geaccepteerd de leraren Nederland doorbrapraten ken-
de docentencultuur niet alleen door aangeemerkt zijn er steeds meer aanpassing
en cijfers niet langer de eigenschap van objectie aan de heersende onder-
wijsopvattingen bijgegeven evensoe te kennen maar ook door komen er zijn bi-
voorbeeld cijfers verschenen met drie leraren tegelijk les te geven een
openkele rapportlijst van havo 4 de keuze tuatie waarin je als leraar kwets-
baar want vrijheid van leerlingen is ook veel minder gevooriedereen zichtbaar
opstelt worden die beprekt zich nu voornamelijk tot de vrijheid van keuze
voor een bepaalde vorm je mag het in een gedicht doen of in een nieuwe do-
centen verhaalje of in briefvorm of met name in de bovenbouw voor een be-
paald onderwerp de visies die in het begin door de leraren zijn waaro-
ver een leerling iets wil uitzoeken geformuleerd zijn nooit opgeschreven en dus er is nu in de
overleggen steeds meer aan ook niet in geschreven vorm doorgegeven acht
voor de vorm de inhoud begint steeds wel is geprobeerd om nieuwe docenten tel
meer herhaald te worden in de hogere klassen kens zo goed mogelijk op de
hoogte te stellen is wat de vorm betreft sprake van een vast van de ontstaans-
geschiedenis van de taaltuin stamien afgezien van de vraag of dat goed de
leraren hebben nieuwe docenten tijdens keuring verdient of niet het kan niet an-
ders sollicitatiegesprekken uitvoerig hun onderwijs het is niet anders mogelijk op-
vattingen duidelijk laten maken voldoende in het begin werd een zeer leerg-
edruis toe vakkennis alleen vormde geen garantie voor gestaan niet boven een be-

paalde grens uit toelating na een zware toelatingsprocedure t is nu te lawaaiig r
ust is nodig die is er nu werden ze uiteindelijk aangenomen en dan pas te weinig
een lee rom geving moet rusti g zijn vielen ze in een gat want dan moesten ze leer-
lin g en moeten z ich kunnen concentreren veel dingen zelf verder uitzoeken dat
was een de bezuinigingen van minister d eetman heb groot probleem en het is nog
steeds zo dat ben ertoe geleid dat steeds grotere groepen mensen al werkende
zelf moeten ontdekken leerlingen in de taaltuin een plaats moeten vin hoe het
gaat een gevolg daarvan is dat nieu den leraren he bb en minder tijd voor el k e
leer we docenten hun eigen interpretaties gaan ge ling afzonderlijk ven van de
taaltuin verschillen in normen en waarden de taaltuin in deze tij d wat de oudere
leraren nu als verlies nadelig op dit moment wijkt de taaltuin meer af van voor de
taaltuin zien zien jonge leraren vaak de oorspronkelijke plannen dan ooit tevoren
als winst bijvoorbeeld het gegeven dat leerlin de achterliggende gedachten zijn ei-
genlijk gen zelf om cijfers vragen leerlingen vragen steeds minder belangrijk ge-
worden er zijn wel er zelf om dat moeten we respecteren en er goede dingen ge-
bleven zoals het feit dat leer aan tegemoet komen wordt gezegd het al of lingen
zelf op zoek gaan naar informatie de niet cijfers geven staat weer ter discussie ter
knipselarchieven er is nog steeds een moeder wijl het voor de eerste taaltuin do-
centen een die het onderbouwarchief ordent en aanvult uitgemaakte zaak was dat
cijfers voor een vak het werken in groepsverband dat is er nog als nederlands niks
zeggen steeds en dat is goed ook het maken van veel leraren nederlands zijn ook
mentor en nieuwe programma s wat gaan we doen van hebben derhalve veel met
cijfers te maken 29 leerlingen d ie met cijferpro b lemen bij hen k o het heersende
onderwijssysteem is gebaseerd men h et vak n ederlands w ordt d i kw ijsl be op
wantrouwen en op wat mensen niet kun schouwd als een zogenaamd zacht vak dat
nen het wordt geaccepteerd als een alge niet al te serieus hoeft te w orden geno-
men meen gegeven dat problemen bij het functio d e leraren n ederlands beseffen
dat en zoeken neren van het onderwijssysteem niet het ge naar een middel om
toch mee te kunnen pra volg zijn van tekortkomingen van dat systeem ten met
mensen van hardere meer serieus maar te wijten zijn aan gebreken van de leer
genomen vakken in dat opzicht b i eden cijfers lingen zelf leerlingen worden daar
onzeker een mogelijkheid h et is geen algemeen geac van ze leren een bepaalde
hoeveelheid stof cepteerd gegeven meer dat de vaardigheden voor een cijfer een
leerling moet bijvoorbeeld binnen het vak nederlands te gecompliceerd 400 en-
gelse woordjes leren doet dat maakt zijn om in simpele cijfers te kunnen weerge
er een tentamen over weet er een poos na ven het va k n ederlan d s w ordt niet
erkend als het tentamen niets meer van dat hoeft toch anders dan andere va k ken
en dus wor d t oo k ook niet ik heb het tentamen toch al ge een alternatieve mani-
er van beoordelen moei maakt een leerling uit bijvoorbeeld een vijfde lijk geaccep-
teerd klas komt bij de decaan met de mededeling al in de exacte vakken is het er-
varingsleven weer een drie te hebben voor de 400 engelse veel gemakkelijker
geaccepteerd ouders zijn woordjes en ze wel nooit te zullen leren de daarin
onkundig en ze weten dat in de weten decaan zegt rustig recapitulerend vijfde
klas schap d e geleerden oo k proefjes d oen in het dan heb je toch al heel wat
achter de rug dan moedertaalonderw ijs is iedereen des k undig kun je toch al

heel wat een rij engelse woord ouders hebben grammatica onderwijs gehad jes moet haast wel een kleine moeite voor je en lees en schrijfoefeningen stelopdracht en zijn met meer zelfvertrouwen maakt de leer samenvattingen op de traditionele manier ze ling het tentamen nog eens en zelfs heel goed hebben het b eheersen van die losse vaar d ighe de taaltuin heeft nooit echt helemaal zo ge den leren w aarden als een belangrijk on d er functioneerd als bij de aanvankelijke plannen scheidingsmiddel aan taal ontleen je een deel was voorgesteld maar dat is altijd zo met een van je eigenwaarde ontkenning door ande ideaal ik had het niet willen missen ik ook ren van datgene wat je zelf als waardevol niet t was echt leuk we hebben veel er hebt moeten leren aanvaarden roept verzet varingen opgedaan ik zou ook nooit meer op anders onderwijs kunnen en willen geven dan zo wat we tien jaar geleden wilden was eigen opvattingen en inzichte n lijk de maatschappij veranderen we dachten toen dat de school daarbij een voortrekkersrol onze houding tegenover leerlingen is niet ver zou kunnen vervullen nu zijn we tot het in anderd in de loop der tijd w el zijn we ouder zicht gekomen dat het onderwijs pas verandert ge w orden en in die zin zelf veranderd ervarin nadat in de maatschappij veranderingen heb gen rijker ons uitgangspunt is nog altijd dat ben plaatsgevonden het onderwijs kan niet de het belang van de leerlingen voorop staat in voortrekkersrol vervullen het komt altijd na de een school als deze met het heersend e andere sectoren in de maatschappij schoolsyste e m is t e we inig aand a cht voor de rol van kin d eren in d e school k inderen sta a n voor ons op de eerste plaats niet d e belan en verde r gen van leraren het grondprincipe van de taaltuin was vrijheid a ls oudere w il je eerst niet erkennen dat de voor de leerlingen m aar binnen een onvrij onderwijssituatie nu anders is m aar je moet systee m wat het h ee rsende schoo lsyste m is proberen nu weer iets an d ers te d o e n kun je niet voo r een deel iet s als vrij h eid pr o a ls in d eze tijd a an een school b est u ur en een pageren daarvoor is het nod i g dat d e hele school g ebou w a rchitect het p l an voor een school achter de ideeën staat d at bete k ent taal tuin zou worden voor g eleg d zou dat waar ook dat de school mensen aanneemt o p hun schijnlijk niet z o gemakkelijk word en goedge ideeën en dat daarbij vakkennis alleen niet ge keurd begin jaren 70 ging dat heel gemakke noeg is lijk alles w a t nieuw w as w as in tere ssa n t e n 30 verdiende voorkeur de schoolleiding gaf haar paula bosch goedkeuring zonder duidelijk voor ogen te heb ben wat de consequenties ervan waren at misschien zou ergens anders in een andere alijn van hoor n volgende periode weer eens zoiets als een taaltuin kunnen opbloeien als daar op een be paald moment weer zo n groepje van tien en thousiastelingen bij elkaar komt haalt de taaltuin de jaren negentig onderstaand verslag is de weergave van een lezing zoals die in september 1 986 gehouden werd tijdens een conferentie over het school vak n ederlands eerder werd deze lezing ge publiceerd in he t conferentiev erslag uitgege ven door de va lo m wij a lijn van hoorn en i k zijn v a n d a a g g e vraad gd hier aanwez i g te zijn omdat w ij het kennelijk nog anders doen hoewel ik w eet van een en kele andere school en het vermoe den heb dat veel meer scholen vergelijkbare onderwijsveranderingen hebben ingepast in hun bestaan d e systee m b ehoren w ij nog steed s tot de uit zon d ering en vandaar r eali serend dat ik voor een keur van mensen uit de w etenschap c q het onderw ijs spreek wil ik wat

terughoudend zijn ten aanzien van theorieën die achter de taaltuingedachten liggen deze voordracht zit als volgt in de kaar in het in memoriam van Carl Geallereerst zal ik de taalingeschiedenis opra schreven door soutendijk en afgekelen dan zal a lijn van hoorn een programma drukt in moer 1987 1 stonden drie zoals dat momenteel in de onderbouw d r aait fouten uiteenzetten vervolgens vertel ik iets over pag 5 ie kolom laatste regel glansbobbels ipv knobbels een belangrijk programma in de bovenbouw tenslotte zal ik het zeer van de deetman pag 6 ie kolom tussenkopje distel de no nonsense gevoelens van velen en plaiten stellen pleiten ipv 3x pleiten het effect hiervan op het onderwijs in de taal pag 6 2e kolom regel 4 boven kopje tuin bespreken in conclusie een concrete ipv geen 31